

140) נתן ביצה בצד המיחם כדי שתתגלגל מהו חיובו ומדוע?

חייב קרבן תולדות האש דינו כאש.

דף ל"ט

141) האם מותר לבשל בשבת ע"י חמה או תולדת החמה ומדוע?

1) מותר לבשל בחמה לכתחלה, בתולדות החמה אסור. שהרואה יחשוב שהדבר שהוחם מחמת השמש נתחמם באש ויטעה שמותר להשתמש בתולדות האש. על ענין מותר לבשל בחמה פ' רש"י "דאין דרך בישולו בכך וחמה באור לא מיחלפא דליגזר הא אטו הא". האגרות משה הביין דברי רש"י שעיקר טעם החילוק שחמה מותר דלא היו רגילים בכך. לפיכך כתב דהמבשל במיקרוגל (microwave) חייב חטאת. לכאורה לפי דבריו יוצא שהדרך בארץ ישראל להשתמש בדוד שמש לבשל מים, בזמן הזה יתחייב חטאת המבשל מים ע"י הדוד שמש. שמעתי מרב אחד שפוסקים אחרים חלקו על פסק זה. ועיין מאירי שכתב הטעם שמותר לכתחלה בחמה עצמה "מפני שהחמה אין בה תורת בשול ואין בה גזירה להחליף חמה באור". הרי שהתורה לא חייבה כלל בבישול חמה, ומשמע אפילו אם הדרך לבשל בחמה.

142) מתי אסור תולדות חמה ומדוע ומה החילוק בין הטעמים?

הטמנה בחול שנתחמם בחמה אסור לכו"ע. הטעם: רבה אמר גזירה שמא יטמין ברמץ רב יוסף אמר מפני שמזיז עפר ממקומו. רש"י מפרש שבהזזת עפר חופר גומא (ואסור דחורש בשבת). תוס' מפרש "שמזיז עפר שהוא מוקצה ממקומו כשתוחב הביצה בתוך העפר וסבר רב יוסף דטלטול מן הצד שמה טלטול". אם יש עפר תיחוח אין חשש של חופר גומא שהרי הארץ רכה כבר, כמו שכתוב במס' מו"ק (דף ב') דחורש הוא רפויי ארעא (להשיס דבר בתוכו כגון גרעין). אך להגזור שמא יטמין ברמץ אסור להטמין גם בעפר תיחוח. דיש חשש שאם יטמין בו, יטמין גם ברמץ שאסור מן התורה בגלל הבערת גחלים.

143) במה חולקין חכמים ואנשי טבריה?

אנשי טבריה חשבו מותר להטמין בדבר המוסיף הבל קודם שבת. ואסרוה חכמים אולי יטמין ברמץ וגחלים לפני שבת. וכשמוציא המאכל מן

הגחלים בשבת, יעשה איסור הבערה וכיבוי.

144) האם מותר לרוחץ בחמין בשבת ואיזה רחיצה ובאיזה אופן?

חמין שהוחמו בשבת אין רוחצין בהן. חמין שהוחמו לפני שבת מותר לרוחץ פניו ידיו ורגליו. וכתב הרמ"א (סי' שכו סעיף ב) "או שאר אברים כל שאינו רוחץ כל גופו". כתב הבאר היטב ומשנה ברורה (שם) שגם רוב גופו אסור לרוחץ. כתב השו"ע (שם) "אסור לרוחץ כל גופו אפילו כל אבר ואבר לבד אפילו במים שחממו מע"ש".

דף מ'

145) מה אסרו לעשות בבית המרחץ בשבת ומה מותר ובאיזה בית המרחץ ומדוע?

אסרו לרוחץ ולהזיע מפני שהיו מחממים המרחץ בשבת. והתירו חכמי טבריה בגלל שהגזרה היה קשה יותר מדאי ולא היו הציבור יכולים לקבל גזרה זאת. גם צונן מותר. גם מותר לקצר דרכו ולעבור דרך מרחץ של כרכין, שאינם חמים הרבה, ולא חששו לאיסור זיעה בזמן מועט כזה.

146) באיזה אופן מותר להחם ולהפשיר נגד המדורה בשבת ומדוע?

לרבה ורב יוסף: דעת ת"ק שמן אין בו איסור בישול כלל. נ"ל טעמו לדומה למה שכתב הרמב"ם (הל' שבת פ"ט הל' ג') "המבשל על האור דבר שהיה מבושל כל צרכו או דבר שאינו צריך בישול כלל פטור". אבל מים אסור לבשל. ר' יהודה סובר אסור לבשל שמן, אבל מותר להשימו במקום חם שיכול לבוא ליד סולדת, כשדעתו להסירו מקודם שיגיע לחום יד סולדת. רשב"ג סובר אסור לבשל שמן וגם אסור להשימו במקום שיכול להגיע לחום יד סולדת בו, אע"פ שדעתו להסירו, שמא ישכחנו שם ויעבור על איסור בישול. לרב נחמן בר יצחק: דעת ת"ק שגם שמן אסור לבשל, וגם אסור להשימו במקום שיכול להגיע לחום שיד סולדת בו. ר' יהודה סובר מותר להשימו במקום שיכול להגיע לשיעור יד סולדת בו. אע"פ שאסור לבשלו. רשב"ג סובר כת"ק, אך מיקל דמותר להשים שמן במקום שיכול להגיע ליד סולדת בו אם הניח שם השמן בשינוי. דאפילו אם יבוא ליד סולדת בו לא יעבור איסור תורה.

147) המבשל בחמי טבריה בשבת מהו הדין ומאיזה טעם?

לא עבר על איסור תורה, אך מכין אותו מכת מרדות בשביל שעבר על איסור דרבנן. דין זה כשיטת ר' יוסי שחמי טבריה לא נתחממו באש. לרבנן חמי טבריה מתחממים באש של גיהנום ונחשבים כחמי האור שאסור מן התורה. הרמב"ם (הל' שבת פ"ט הל' ג') פסק כר' יוסי.

148) באיזה מקרה אסור לשוט בשבת ובאיזה מותר ומאיזה טעם?

בנהר וכן בריכה שאין לו שפה גבוה רק עולה במדרון כנהר אסור. דחששו שמא יעשה כלי לשוט בו בנהר, ויעבור על איסור. אך בריכה ששפתה גבוה לא גזרו דדומה לכלי. ובכלי אין חשש של עשיית כלי לשוט בו (דאין המים עמוקים).

דף מ"א**149) האיך יתנהג האדם בצניעותו במרחץ?**

כשפניו פונה למים לא יכסה ערותו דנראה כבוש מהברית מילה. אבל כשפניו כלפי אנשים אחרים יש בזה צניעות להשים ידיו, נגד ערותו לכסותו שלא יראנו אחרים. אולי אם יש אנשים אחרים במים דיש ענין צניעות, גם כן נכון לכסותו.

150) מה ביאור מוליאר ואנטיכי ומה דין המים שבהם בשבת ומדוע?

מוליאר: כלי שהמים בפנים ויש מקום בכלי לקבל גחלים סביב הכלי. מותר להשתמש בו דרך משמר החום בתוך הכלי. אנטיכי: שני שוליים לכלי, למעלה יש מים, ולמטה יש גחלים, ואסור להשתמש בו דמוסיף חום בשבת (רש"י). התוס' הקשה: הלא אינו דרך הטמנה ואיזה איסור יש בהוספת חום בשבת? תוס' מפרש שיש חשש שיתבשל היין כשמוזג מים מהאנטיכי. אבל לתוך מוליאר שאינו חם הרבה אחר שגורפין ממנו הגחלים, אין חשש בישול.

151) מיחם שפינהו מן האש ויש בו מים חמים האם מותר ליתן לתוכו**מים צוננים ומאיזה טעם?**

לא יתן לתוכו מים מועטים שיתחממו, שיש חשש שיגיעו ליד סולדת בו. אבל נותן בתוכו מים מרובים שאין חשש זה.

152) מיחם שפינהו האם מותר ליתן לתוכו מים צוננים בשבת ומדוע?

אם לא מלאהו אינו מצרף ומחזק הכלי ומותר. אם ממלא הכלי מים צוננים יכול לצרף הכלי, ואסור משום מכה בפטיש. וזה רק לר' יהודה דסובר אפילו דבר שאינו מתכוין אסור, אבל לר' שמעון כיון שאינו מתכוין מותר.

דף מ"ב

153) מה מותר לעשות בשבת לגחלת כדי שלא יזוקו בה רבים ומדוע?

גחלת של מתכת אין בו איסור כיבוי מן התורה, לפי שאי אפשר לעשותו פחם, ולא הועיל כיבוי. לפיכך להציל רבים מנזק הגוף, התיירו חז"ל האיסור דרבנן. גחלת של עץ שייך כיבוי האסור מן התורה, ואסור לכבותו בכל אופן.

154) האם מותר לערב מים חמים בצוננים בשבת ומדוע?

בכוס שהוא כלי שני מותר לתת חמין לתוך צונן, אבל לא צונן לתוך חמין, דדבר הנמצא בכלי תחתון גובר על מה שמערה לתוכו ומבשל. בית הלל מתיר, דבדרך כלל כוס אינו חם הרבה כיון שרוצה לשתותו, וגם כלי שני אינו מבשל. כך פי' רש"י. תוס' מפרש חמין לתוך צונן אינו מבשל לכל השיטות, והטעם שאסרו ב"ש דגזרו שמא יערה המשקה לתוך כלי ראשון. באמבטי שהוא כלי ראשון לרש"י, סובר דעה הראשונה שרק חמין לתוך צונן מותר ולא צונן לתוך חמין דאז יתבשלו. ר' שמעון בן מנסיא אוסר אפילו חמין לתוך צונן. תוס' מפרש ספל שהוא כלי שני אע"פ שמשתמשים בו לרחיצה אין דינו כאמבטי. גם בכלי שני אסרו אמבטי.

155) איזה דברים אסור ליתן לתוך מאכל החם בשבת ואיזה דברים

מותר, כשהמאכל נמצא בכלי ראשון או שני ומאיזה טעם?

ת"ק סובר: אסור לתת אפילו תבלין לתוך כלי ראשון, מפני שיתבשלו. ר' יהודה סובר: תבלין אינן מתבשלין בכלי ראשון, חוץ אם יש בתבשיל דבר חריף כחומץ וציר שעוזר לכח האש לבשל. שאר מאכלים אסור לתת בכלי ראשון בכל אופן אפילו לר' יהודה (תוס' ד"ה לכל). תבלין מותר לתת לתוך כלי שני לכל השיטות, דאינם קלי הבישול.